כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת נח ■ א' מר-חשון ה'תשע"ג ■ 17.10.2012 ■ גליון מס' 194

תפוצה לכל קהילות ישראל

והפעם גם האותודוכסים שותקים!!!

מה שקרה הוא שקורה עתה!!!

/ שאול שיף

באחד מבקרי נובמבר שנת 1942, צעיר יהודי בן 27, בשם פיטר ברגסון קרא לתדהמתו בעיתון וושינגטון פוסט ידיעה, לפיה, "ממשלת ארה"ב מאשרת את הידיעות שהנאצים רצחו באירופה למעלה משני מיליון יהודים". זו הייתה ידיעה בת מספר שורות שהופיעה באחד העמודים הפנימיים של העיתון ולא נשאה כותרת מיוחדת.

דחיקת הידיעה מהעמוד הראשי והיעדר כותרת הולמת, הביאו לכך שרק מעטים מבין קוראי העיתון שמו לב אליה. לפיטר ברגסון היא גרמה זעזוע. לימים הוא יטען שאותו יום היה היום הטראומטי ביותר בחייו.

לפני מספר שנים התפרסמה ידיעה שמוזיאון השואה בוושינגטון בארה"ב, החליט להוסיף לתצוגה המתמדת שלו, תחת הכותרת "קול קורא בישימון" קטע המתאר את פעילותו של פיטר ברגסון.

מי היה פיטר ברגסון? שמו האמיתי היה הילל קוק, נצר למשפחה מכובדת (דודו, הראי"ה קוק, זצ"ל, מי שהיה הרב הראשי בארץ ישראל בתקופת המנדט וראש ישיבת "מרכז הרב"). בשנתיים שקדמו לפרוץ מלחמת העולם השנייה הוא עסק בפולין בנסיונות לארגן עלייה המונית של יהודים לארץ ישראל. ב-1940 הוא הצטרף למסע הסברה בארה"ב, שפעל בקרב הקהילות היהודיות ליצירת דעת קהל למען הרעיון של הקמת מדינה יהודית בארץ ישראל.

הידיעות על גורלה של יהדות אירופה, והעובדה שממשלת ארה"ב והמימסד היהודי בארה"ב לא הראו נכונות כל שהיא לפעול למניעת השמדת היהודים, גרמה לברגסון לשנות את סדרי העדיפויות שלו והוא החליט להקדיש את מלוא זמנו ומרצו להצלת יהודי אירופה.

למימוש החלטתו זאת היה על ברגסון להתגבר על שני מכשולים: עמדתה של ממשלת ארה"ב ועמדת המימסד היהודי בארה"ב. לשני הגופים האלה אין במה להתפאר בכל מה שקשור להתנהגותם בתקופת השואה.

למרות התמיכה המאסיבית של הציבור היהודי במיפלגה הדמוקרטית, ולמרות שבמימשלו של הנשיא רוזוולט כיהנו הרבה יהודים (הבולט שבהם היה שר האוצר, הנרי מורגנטאו), היה רוזוולט אדיש לחלוטין ולא גילה עניין מיוחד בנושא היהודי. דעת הקהל בארה"ב היתה ברובה נגד פתיחת שערי ארה"ב בפני פליטים מאירופה בכלל ויהודים בפרט. למרות פניות חוזרות, ורוזוולט לא ראה שום הצדקה לשנות את מדיניות ההגירה של ארה"ב גם כשהחלו להגיע ידיעות על המימדים האמיתיים של השואה. למימשל היה מידע די מדוייק על המתרחש באירופה כבר בתקופה שקדמה לכניסתה של ארה"ב למלחמה.

תגובתה של ממשלת ארה"ב לידיעות על השמדת היהודים באירופה ממחישה את זה יותר מכל. העמדה הרשמית היתה ש"אין מה לעשות. צריך קודם כל לנצח במלחמה ורק אח"כ אפשר יהיה להתפנות ולטפל בבעיית היהודים". האפשרות שאחרי שהמלחמה תסתיים אולי לא יהיה כבר במה לטפל לא הטרידה אף אחד.

בפועל המצב היה הרבה יותר גרוע. נציגויות ארה"ב בארצות הנייטרליות השונות (שוודיה, שווייץ, טורקיה, ספרד ופורטוגל) לא רק שהקפידו לדקדק כחוט השערה עם אותם שהצליחו להיחלץ מהתופת

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

ולא יהיה עוד מבול
אנו חיים במציאות שיש בה גם טוב וגם רע והתכלית היא שהרע יתבטל והעולם יהיה עולם שכולו טוב. שני דרכים ישנם לביטול הרע...
המשך בעמ' 2

שו"ת קיץ
שאלה: ילדים קטנים ותינוקות נדבקים בחורף ממחלות התקופה. האם קיימת איזושהי מגבלה במתן תרופות בשבת?...
המשך בעמ' 4

סיפור לשבת
"הישא אח את אחותו?"
הסיפור הזה שמענו מפה קדוש, כבוד קדושת הרב הגדול ר' אהרן משטארישעלע. בזמנו של הקדוש ר' יחיאל מיכל מזלאטשוב זצוק"ל...
המשך בעמ' 3

שביבים
- כמות האוכל שהכניס נוח לתיבה?
- כבוד ספר תורה
- ומדוע 12 שורות בגט?
- מספר האותיות שבתורה
- פחד מוות
- התיתכן הדרת נשים?

המשך בעמ' 5

ופנו בבקשות לקבלת ויזה, אלא שבהוראתו של קורדל הול, שר החוץ במימשל רוזוולט, הן הערימו קשיים גם בפני אותם אלה שהייתה בידיהם ויזה כשרה. לא ברור עד כמה המדיניות הזאת היתה בידיעתו ו/או בהסכמתו של רוזוולט, אבל ממסמכים מהתקופה משתמע שהנושא הועלה מספר פעמים בישיבות הממשלה ע"י הנרי מורגנטאו.

ההנהגה הרשמית של יהדות ארה"ב לא נהגה באופן שונה. סטיפן וייז, שהיה המנהיג הבלתי מוכתר של הציבור היהודי, והייתה לו גישה ישירה אל רוזוולט, העדיף לשמור על פרופיל נמוך. הוא חשש שעודף פעילות יביא להגברת הרגשות האנטישמיים שהיו רווחים בקרב הציבור האמריקאי. על עימות עם המימשל בתקופת מלחמה כלל לא היה מה לדבר, ולמרות כל הפניות הוא סרב במפגיע להעלות את הנושא באחת מפגישותיו עם רוזוולט. זו היתה מדיניות של "לא לעשות גלים", מדיניות שעלתה בקנה אחד עם הקו המסורתי של ההנהגות היהודיות בגלות.

פיטר ברגסון לא "קנה" את זה. הוא סרב להשלים עם השתיקה. הוא האמין שהדרך הנכונה היא לנקוט במדיניות הפוכה, מדיניות של "עשיית רעש", מדיניות אקטיבית של יצירת דעת קהל שתלחץ על המימשל לצאת מאדישותו לנושא.

מאמציו של ברגסון לעורר את דעת הקהל וליצור מודעות למתרחש באירופה היו לצנינים בעיני המימסד היהודי שרובו ככולו היה שלם עם גישתו של וייז. הם ראו בברגסון מיטרד, וניסו בכל מאודם להכשיל אותו. עובדת היותו של ברגסון הנציג של האצ"ל, לא הוסיפה למעמדו בעיני המימסד היהודי שברובו הזדהה עם עמדת הסוכנות היהודית ("הממשלה שבדרך") והתנגד לציונות הרוויזיוניסטית של ז'בוטינסקי.

חדור הכרה בצדקת דרכו וחשיבות המשימה פיטר ברגסון הצליח לגייס קבוצה של "משוגעים לדבר" ובעזרתם הקים את "ועד ההצלה של יהודי אירופה". הוועד יצא במסע של מודעות ענק בעיתונות בהן הביא לידיעת הציבור הרחב בארה"ב, שככלל היה חסר כל מידע על השואה, את העובדות. הוא הצליח לגייס לרעיון את מיטב הידועים של התקופה. לא רק יהודים. רוב השמות אינם אומרים דבר לדור של היום אבל אז הם "נתנו את הטון". ידיד של ברגסון, בן הכט, שהיה תסריטאי וסופר ידוע, הכין מופע ראווה ענק בשם "לעולם לא נמות". המופעים התקיימו במדיסון סקוור גרדן בניו יורק ב-9 וב-10 במרץ 1943, וזכו לתהודה עצומה. למעלה ממאה אלף צופים באו לחזות בו. לרובם ככולם זאת היתה הפעם הראשונה בה הם שמעו על שואת יהודי אירופה. המופע התקיים על רקע תפאורה של לוחות הברית בגובה של 12 מטר, והסתיים בסצינה מרשימה של קריאת קדיש. המופע התקיים גם בפילדלפיה, שיקגו, וושינגטון, לוס אנג'לס וערי מפתח אחרות בארה"ב.

למותר לציין שכל הפעילות הזאת לא נשאה חן בעיני הממסד היהודי הרשמי, והם ניסו למנוע אותה, במיוחד את ההופעה ב"מדיסון סקוור גרדן". היה גם ניסיון התערבות של ממשלת בריטניה שהביעה את מורת רוחה מן המופע במכתב רשמי למחלקת המדינה. הם חששו, ובצדק, שזה יקשה עליהם להתנגד ללחצים לשנות את מדיניות הספר הלבן שמנעה את פתיחת שערי הארץ בפני פליטים מהשואה.

קבוצת ברגסון אירגנה הפגנות בערים השונות בארה"ב. ידועה במיוחד הפגנה שהתקיימה ב-6 באוקטובר 1943, כמה ימים לפני יום כיפור, לפני הבית הלבן, ובה נטלו חלק כמה מאות "ראבייס". רק רבנים אורתודכסים השתתפו בהפגנה. זרמים אחרים ביהדות, הרפורמים והקונסרבטיבים, החליטו במודע לא לשתף פעולה. נציגי המפגינים ניסו להגיש עצומה לנשיא רוזוולט שיעשה מה שהוא אך הוא סרב לקבל אותם. זה היה מעשה חסר תקדים בעת מלחמה.

ברגסון לא הסתפק בפעילות הציבורית הזאת והשקיע גם מאמצי שתדלנות בקונגרס. מאמצי השתדלנות של קבוצת ברגסון נשאו פרי, ובנובמבר 1943 הוגשה הצעת חוק להקים גוף ממשלתי מיוחד שיעסוק בפליטים. מימשל רוזוולט התנגד ליוזמת החקיקה הזאת, אך משהתברר שהקונגרס מתכוון להעביר את החוק למרות התנגדות הנשיא, רוזוולט הכריז על הקמת "מועצה לטיפול בפליטי המלחמה". הגוף הזה הוקם ב-1944, ובמהלך פעולתו, ב-15 חודשי המלחמה האחרונים, הביא להצלתם של כ-200,000 יהודים. פעולותיו של ברגסון הוכיחו שבניגוד לקו הרשמי, אפשר היה לעשות להצלת יהודים, ושהגישה של הימנעות מפעולה אקטיבית היתה מוטעית. אפשר רק לשאול: כמה יהודים נוספים היו ניצולים לו המועצה לטיפול בפליטי המלחמה היתה מתחילה לפעול שנה או שנתיים יותר מוקדם.

למרבה הבושה, מנהיגות היהדות האורתודוכסית שותפה היום לשתיקה גם היא, מול ההצהרות החוזרות ונשנות על הכוונה למחוק את מדינת ישראל והצעדים המעשיים הננקטים בכיוון זה.

(על פי רשימה של ישראל בר-ניר)

פרשת נח

ולא יהיה עוד מבול

/ הרב יעקב הלוי פילבר

אנו חיים במציאות שיש בה גם טוב וגם רע והתכלית היא שהרע יתבטל והעולם יהיה עולם שכולו טוב. שני דרכים ישנם לביטול הרע מן העולם, **האחד** הוא דרך ההריסה והביטול של הרע הקיים במציאות ועל חורבות הישן לשוב ולבנות עולם מחודש שכולו טוב וחיובי. והדרך **השניה** היא שלא לחבל ולפגוע במציאות הקיימת, אדרבא לשמור על הקיים ובמתינות לנסות להפוך את הרע שבו לטוב. בעשרת הדורות שמאדם הראשון עד נח אנו מבחינים בשני הדרכים הללו בהנהגת ההשגחה העליונה: אדם הראשון למרות שהוזהר מראש "כי ביום אכלך ממנו מות תמות", לאחר שחטא ואכל מעץ הדעת גורש מגן עדן אך לא נשללו ממנו עצם החיים, וכך גם קין לאחר שהרג את הבל גם עליו לא נגזרה מיתה אלא נענש בגלות של "נע ונד תהיה בארץ", כך שלמרות החטא והכישלון נתנה להם ההשגחה העליונה הזדמנות נוספת לטפל ברע ולהפכו לטוב.

הנהגה אחרת אנו רואים עם דור המבול, דור שעליו נאמר: "וירא ה'

כי רבת רעת האדם בארץ וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום", לגביהם מביעה ההשגחה העליונה חרטה, ככתוב: "וינחם ה' כי עשה את האדם בארץ ויתעצב על לבו, ויאמר ה' אמחה את האדם אשר בראתי מעל פני האדמה... כי נחמתי כי עשיתם", ואכן המבול מחה את העולם החוטא בתקוה שנח יבנה על חורבותיו עולם חדש. מהאמור רואים אנו בראשית ימיה של האנושות שתי הנהגות: מצד אחד ההשגחה העליונה נוהגת במידת הרחמים, אינה מכלה את הרע אלא נותנת לו הזדמנות להטיב את דרכו, כמו שנאמר לקין: "הלוא אם תטיב שאת". ויחד עם זאת רואים אנו שעם דור המבול היא נוהגת במידת הדין, מתנחמת על בריאת האדם ומחליטה למחות אותו מעל פני האדמה - איך נבין את ההנהגה הכפולה של ההשגחה?

להבנת דרכה של ההשגחה העליונה עלינו להתבונן בהיסטוריה האנושית מבריאת האדם ועד מתן תורה ולראות אותה כתקופה של חיפוש דרך, כאשר הדמויות המרכזיות כפרטים והחברה האנושית ככלל מנסים לעצב כללי התנהגות שאינם עומדים במבחן ומסתיימים בכישלון, אבל הכישלונות הללו לא היו לשווא, הם משמשים לקח לדורות בבחינת "אין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל בהם" (גטין מג א). והעמידה הזו אינה נלמדת רק מכישלונו של האדם אלא גם מתגובתה של ההשגחה העליונה, גם ממנה אנו לומדים לקח לדורות, והלימוד הוא שאדון כל המעשים הוא אב הרחמים, החס מלאבד כל יציר, אפילו הפחות שביצורים, או לְכַלֵּה כל כח המצוי במציאות, על כן לכתחילה הדרך המועדפת שבה צריך לדבוק האדם היא שלא להרוס או להחריב את הרע הקיים אלא לנסות לתקן את מגרעות הרע בסבלנות, באורך זמן וברחמים רבים, באופן שגם הכוחות שהם עתה רעים, לא יאבדו מן המציאות, ולאחר טיפול נכון בהם גם הרע יתהפך לבסוף לטוב. זוהי הדרך הקבועה והרצויה לכתחילה, ורק במקום שאין דרך אחרת, כאשר הרע הוא כל כך נשחת עד שאין לו תקנה, רק אז משתמשים במידה של "השחת, שרוף וכלה" (סנהדרין נה א), וכך יש לראות את ירידת המבול והשחתת כל בשר אשר בו רוח חיים בדור המבול כאירוע חד פעמי בהיסטוריה האנושית, שלאחריה מבטיח בורא עולם ששוב לא יהיה עוד מבול לשחת הארץ.

לקח נוסף אנו לומדים מהמבול, שגם אם העונש היה כדין לא היה בו כדי להביא לתיקונו של העולם, שהרי הניסיון לאחר המבול לבנות עולם חדש על חורבנו של העולם הישן שלפני המבול לא צלח, ונח שהיה תקוות האנושות המחודשת לא עמד במבחן, לא זו בלבד שלא התעלה על חולשות האדם ושימש דוגמא של האדם החדש, אלא התגולל ערום באוהלו שיכור משתיית היין, מהתקדים של נח והמבול אנו לומדים שתיקון העולם ועקירת הרע שבו יבואו לא על ידי פעולות של הריסת המציאות הרעה וחורבנה, אלא דווקא על ידי פעולות חיוביות **בסובלנות ומתינות** שיהפכו לבסוף את הרע לטוב. על כן אין להרוס ולבלע את המציאות הקיימת, אפילו אם היא מקולקלת וסדרי החיים שלה מלאים מומין וחסרונות, גם אז אל לו לאדם להיות מהיר במעשה התיקונים על ידי הרס הקיים, מפני שדרך התיקון המהיר הפוגעת בדרכים הישנים, היא **מאבדת יחד עם הרע גם את הטוב**. וגם אם לפעמים יש מקום לדרך הזו של שבירת הקיים, אבל זאת רק במקרים שאין כל אפשרות אחרת לתקן בדרך חיובית, כמו שבירת הלוחות על ידי משה, אבל חלילה להפוך את דרך השבירה לדרך כבושה ותמידית, ואת הלקח הזה אנו לומדים מאחריתו של נח.

סיפור לשבת

"הישא אח את אחותו?"

הסיפור הזה שמענו מפה קדוש, כבוד קדושת הרב הגדול ר' אהרן משטארישעלע. בזמנו של הקדוש ר' יחיאל מיכל מזלאטשוב זצוק"ל, היה איש אחד דר במלון בכפר אצל שר אחד משרי פולין. ונתחייב האיש ממון רב להשר ולא היה ביכולתו לסלקו. תפס השר את האיש ואשתו ובניו בתפיסה עולמית (בית סוהר) לטחון שם ברחיים. והנה האיש וב"ב ישבו בתפיסה ימים רבים, עד שבא עת שאשתו ילדה בן זכר בתפיסה. ובאו אנשים חשובים להשר והפצירו בו שיתן חרות ורשות לאסיר ואשתו ובניו ביום השמיני למול את בנו. ונתן להם רשות, ויצאו מהתפיסה, והשר העמיד שומרים אצלם שלא יברחו. ונתאספו עשרה אנשים מהסביבה ומלו את הילד ועשו סעודת ברית מילה ובא ג"כ הקלוצוויט (האיש הממונה על המפתחות) מהחצר על הסעודה. ושתו יי"ש הרבה עם הקלוצוויט. בעת שהטיב לבו ביין אמר להקרואים: "הנה יש לי שלושה סוסים טובים אשר הם קלים במרוצתם כמו הצביים. ואם תשלמו לי, אזי אגנוב אותו ואת אשתו ובניו, ואוליכם לעיר הרחוקה מכאן עשר פרסה בלילה הזה." כי היו ימי החורף, אשר הדרך חלקה בתכלית והלילה ארוך מאוד. והסכימו כולם לזה ונתנו להקלוצוויט כמה רובל כסף וגנב את האיש וב"ב וברחו בתחילה הלילה. והשומרים היו כולם שכורים מריבוי שתיית היי"ש, ונרדמו ולא ידעו מזה כלל. והנה בזמן קצר נסעו ג' פרסאות מהחצר, ונזכרו ששכחו את הרך הנימול. ובכו בכייה רבה והיה בדעתם לחזור. ולא רצה הערל, כי היה ירא לנפשו כי יתוודע להשר שגנבם. ונסעו עד שבאו בסוף הלילה להעיר והערל חזר לדרכו. והנה בחצי הלילה כאשר פג היי"ש מהשומרים, קמו משנתם וראו שברח היהודי וב"ב, ותיכף הלכו וסיפרו להשר. ושלח השר סוסים רודפים בכל הדרכים ולא השיגם. ואמרו להשר שהילד הקטן נשאר בחצר. ולקח השר את הילד ונתן אותו למינקת ערלית, והיה בדעתו שהוא יהיה לו לעבד לעולם. וכאשר בא הקלוצוויט מדרכו, סיפרו לו איך שהראנדאר וב"ב ברחו מהחצר. והקלוצוויט היה עשיר גדול וחשוך בנים ובעיני השר נשא חן. והלך הקלוצוויט להשר וביקש ממנו שיתן לו את הילד, והוא

המשך בעמוד הבא...

יאמץ אותו על ברכיו, ויהיה לו לבן. ונתן אותו השר ונגדל אצלו הילד, עד בן שמונה שנים. וקרא להקלוצוויט ואשתו אב ואם. וכשהיה בן שמונה שנים חנכו לעסוק במרעה הצאן.

פעם א' היה בשדה עם הצאן ונפלה קטטה בין הנער ובין הרועים. אמרו לו: "אל תדמה בנפשך שאתה מיוחס בן הקלוצוויט, באמת אתה לא מבני עמנו, כי יהודי אתה." וסיפרו לו המעשה ולא האמין לדבריהם. ואמרו לו: "אם אין אתה מאמין לדברינו, הא לך אות: ראה שאתה נימול ואנו ערלים." וראה שכן הוא כדבריהם. וחשב בדעתו: א"כ שאני מיהודים רצוני ג"כ להיות יהודי כמו אבי ואמי. וחשב מחשבות איך לברוח לעיר בין יהודים. פעם אחת נסע הקלוצוויט ואשתו מביתם, וידע הנער שיבואו לביתם רק אחרי כמה ימים. ותיכף אחר נסיעתם ברח לנפשו, עד שבא לעיר בין יהודים, וסיפר להם המעשה. תיכף חלצו ממנו בגדי שעטנז, והלבישוהו בגדי יהודי וטלית קטן. ונתעכב שם כמו שנה ולמד א"ב, וסדר התפילה, ואח"כ נשלח משם לעיר אחרת, כי יראו פן יוודע הדבר. ושם למד חומש עד לימוד התלמוד ונעשה בר מצוה. ואח"כ נסע משם לישיבה, ונעשה שם למדן בגפ"ת. ומשם לקח אותו איש הדר במלון ללמד את בניו. ועסק במלמדות כמה זמנים. והבעה"ב אשר עסק אצלו בעסק המלמדות היה מחסידי הרב הקדוש ר' מיכאל מזלאטשוב. פעם א' נסע הבעה"ב שלו לרבו ואמר להנער: "הנה אני נוסע כעת לרבי לזלאטשוב, אם רצונך לנסוע עמי אקח אותך." אמר: "ולמה לא יהיה רצוני בזה, אדרבה אפשר שהרב הקדוש יגלה לי מקום אבי ואמי." ונסעו שניהם לזלאטשוב. ונכנס הבעה"ב במחיצת קדשו. ואחריו נכנס המלמד וסיפר להרב כל הנעשה עמו, ואיך שהוא אינו יודע מאביו ואמו איה מקום חנותם. ולא השיב לו הרב כלל ע"ז, רק לקח חתיכה קלף וכתב על הקלף כמה תיבות. ותפר הקלף בתוך חתיכה עור, וציוה להמלמד שילבש את הקלף תחת בגדיו, ושהקלף יהיה כך תפור עד יום החתונה. וכשיעמוד תחת החופה יהיה רב או מ"צ, אשר יפתח את תפירת העור ויקרא מה שכתוב בהקלף, ואח"כ יכול לקדש את הכלה כדת.

ונסע ממקום זה למרחוק ועסק גם שם במלמדות, עד שהיה בן תשעה עשר שנה. וממקום שהוא עסק שם במלמדות, רחוק כמו חמש פרסאות, היה דר איש עסקים בכפר. והאיש היה דרכו לבוא לפרקים אצל בעה"ב, שאצלו עסק במלמדות. ונשא המלמד חן בעיני העשיר מאוד, עד שאהבו כאב את הבן. ולהעשיר היה בת נערה בתולה, ורצה מאוד לזווגה עם המלמד, כי מאוד נשא חן בעיניו. עד שנסתייע הדבר וכתבו תנאים למז"ט והגבילו זמן החתונה. וכשבא זמן החתונה נסעו הבעה"ב והמלמד להעשיר הנ"ל. וכשבאו, לקח אותם העשיר בכבוד לביתו עד שהיתה החופה במז"ט. וכשעמד החתן תחת החופה נזכר מציווי הרב הקדוש ר' מיכל, שלא יקדש את הכלה עד שרב או מ"צ, יראה מה שכתוב בקלף. אמר למחותנו: "ידידי מחותני, החופה א"א להיות כהיום." וסיפר לו הציווי מהרבי, שצריך להיות רב תחת החופה, והגבילו החופה ליום המחר. ותיכף שלח מחותנו מרכבה לעיר הסמוך להכפר, אחר הרב. ולמחרת בא הרב ועשו החופה כנהוג. וקודם שקידש הכלה לקח החתן את הקלף מתחת מלבושיו ונתן להרב שיקרא מה שכתוב בו. וראה הרב שלא נכתב כ"א שש תיבות: "איך יכול ליקח אח את אחותו." וכראות הרב את זה נבהלו רעיוניו ועמד כמשתומם, ולא הבין כוונת הכתב. והראה להחתן, והחתן כשקרא הקלף נתמלא שמחה, והתחיל לספוק בידיו ורץ מהחופה להבית. ונבהלו כל העומדים שם והמחותן נבהל מאוד, כי בדעתו היה שחולי שגעון אחז להחתן. ושאל אותו הרב: "בקשתי שתגלה לי מדוע אתה שמח מקריאת התיבות הללו." וסיפר לו החתן המעשה מהחל עד כלה. ואמר להרב שהוא שמח, כי לדעתו ברור הוא "שהרב הקדוש ראה ברוח קודשו שהמחותן הוא אבי והכלה היא אחותי". ואח"כ דרש וחקר הרב מהמחותן מאיזה עיר הוא, וסיפר לו איך שברח מהשר. ושאל אותו הרב וכי הצלת את כל בני ביתך? אמר לו: "רק ילד קטן שכחתי שם". אמר לו הרב: "כמה שנים עברו מזמן הבריחה?" אמר, שהזמן הוא תשעה עשר שנה. אמר החתן: "ימי חיי הם ג"כ תשעה עשר שנה. ואני הוא בנך, הילד הנימול ששכחת והכלה היא אחותי." ואמר לו כל הסימנים: שם הקלוצוויט ושם השר מהחצר. ונתוודע בבירור שהמחותן הוא אביו. ונפלו זה על זה בבכיות רבות, ואח"כ גדלה השמחה בכפלי כפליים משמחת החתונה.

(מתוך "סיפורים נוראים")

שו"ת חורף
הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

שואלת ורדה פרידמן מירושלים: ילדים קטנים ותינוקות נדבקים בחורף ממחלות התקופה די מהר, והם סובלים יותר מהמבוגרים גם בגלל אי יכולתם להצביע על תחושותיהם וכיו"ב. האם קיימת איזושהי מגבלה במתן תרופות לתינוקות וילדים בשבת?

תשובה: בכל סוגי התרופות הניטלות בפה, או כגון טיפות אף אוזן ועיניים, והן ב"נרות" - אין הגבלה, אך במשחות-יש הגבלה, וכדלקמן.

ביאור: איתא ברמ"א[א] דקטן חשיב כחולה שאין בו סכנה, ונחלקו הפוסקים האם רק לענין צרכי אכילה אמרינן כן[ב], או דהוא הדין לכל צרכי הקטן[ג], ולהלכה נפסק דקטן חשיב כחולה שאין בו סכנה לכל צרכיו[ד] הנצרכים לו מאד[ה].

ומכיון שמבואר במשנה ברורה[ו] דחולה שאין בו סכנה רשאי ליטול תרופות לרפואתו (אף ללא שינוי) א"כ כל קטן שיש לו מקצת חולי, אף דלא הגיע לגדרי חולה שאין בו סכנה הרגילים, חשיב כחולה שאין בו סכנה, ואין הגבלה לתת לו תרופות לרפואתו.

וכן ילד שעפ"י הוראת הרופא יש לתת לו ויטאמינים מדי יום ביומו, מותר לתיתם לו גם בשבת[ז].

ולענין עד איזה גיל נחשב כקטן לענין זה, בשו"ת מנחת יצחק[ח] כתב דעד גיל 9 חשיב לענין זה כקטן, והכל לפי הענין, וכגון מה דמופיע בספר שלחן שלמה[ט] הוראת הגרש"ז זצ"ל לגבי הצטננות קלה, דעד גיל שתיים-שלוש חשיב כחולה שאין בו סכנה, וגם בכך הכל לפי הענין ולפי ראות עיני המורה והרופא.

כל האמור לעיל נכון הן לגבי תרופות הניטלות בפה, והן לגבי טיפות אף אוזן ועיינים, אך תרופה שהיא משחה הנמרחת **על** הבשר, אין בכך היתר כיון דהוי בכלל מלאכה דאורייתא של ממרח, ועיין האופן המותר בספר שש"כ פרק ל"ג סעיף י"ד ובהערה ס"ג.

תינוק שיש לו הפרעות במערכת העיכול, פעמים דחשיב משום כך **כחולה שיש בו סכנה**[י].

ועיין עוד בעניינים אלו בספר שמירת שבת כהלכתה חלק א' פרק ל"ז.

א - סימן שכ"ח סעיף י"ז.
ב - תהילה לדוד סימן שכ"ח ס"ק כ"ד.
ג - כן מבואר בביאור הגר"א לש"ע שם.
ד - שו"ת מנחת יצחק חלק ד' סימן קכ"ד, וכן פסק בשש"כ ח"א פרק ל"ז סעיף ב'.
ה - מ"ב סימן רע"ו ס"ק ו'.
ו - סימן שכ"ח ס"ק קכ"א.
ז - שש"כ שם סעיף ד'.
ח - חלק א' סימן ע"ח.
ט - סי' שכ"ח הערה כ"ד.
י - עיין בדברי החזו"א סימן נ"ט ס"ק ד'.

שביבים / שאול שיף

כמות האוכל שהכניס נוח לתיבה?

"ואתה קח לך מכל מאכל אשר יאכל ואספת אליך והיה לך ולהם לאכלה" (ו, כא)

יש להקשות בפסוק כמה קושיות: א. תיבת "לך" לכאורה מיותרת, היה לו לומר ואתה קח מכל מאכל. ב. מה שאמר "והיה לך ולהם לאכלה" לכאורה מיותר ופשוט. ג. מהו שהתחיל "קח לך" וסיים "והיה לך ולהם". ד. מהו שאמר "ויעש נח ככל אשר צוה אותו ה'" מה השבח שהכניס אוכל לתוך התיבה, והלא היה מוכרח להכין מזון לו ולבניו ולכל הברואים, וכי ימותו ברעב?

אלא מיישבים הש"ך והה"תפארת יהונתן", אם באמת היה צריך נח להכין מזון לכל החיות והבהמות שהיו אתו בתיבה לשנה תמימה, אפילו מאה תיבות מלאות באוכל לא היה די בשביל כולם. כי הלא היו שם כל מיני ברואים משונים וגדולים מאד - ראמים ופילים אריות ונמרים ומיני בהמות ועופות רבים כפי שהאריך הרמב"ן, שאמרו רבותינו מאה ועשרים מיני עופות טמאים יש במזרח וכולם מין איה הם ועופות טהורים אין מספר (מומחים אומרים: שהפיל וההיפופוטם אוכלים כל אחד ב' ארוחות ביום וב' ארוחות בלילה, וכל יום אוכלים 200 ק"ג, צא וחשוב כמה אוכלים לשנה שלימה וזה רק לשתי חיות...).

אלא ה' עשה עמו נס גדול, וציוהו להכין מזון רק עבור עצמו בלבד, ובאותו מעט תשרה ברכה שיהיה לו מספיק לו ולכל הברואים לשנה תמימה על דרך נס, (טעם הדבר דברכה של מעלה אינה חלה על דברים ריקם, כפי שכתב הזוהר (פ' יתרו) על אלישע הנביא והאישה האלמנה, שאמר לה מה יש לך בבית דכל עוד היו כלים שרתה הברכה, ע"ש).

וזה שאמר הכתוב "ואתה קח לך" רק לך לבד "מכל מאכל אשר יאכל ואספת אליך" ואני מבטיחך אשר "והיה לך ולהם לאכלה" שיספיק הכל לכל ע"ד נס. וזה ששיבח הכתוב את נח ויעש נח וגו', שהאמין בה' ולא הכין אלא רק מעט מזון לבדו, ולא חשש שהחיות יחטפו המאכל והוא ימות ברעב.

(אוצרות התורה / הרב אליהו חיים כהן שליט"א)

כבוד ספר תורה

כותב הרה"ג ר' גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מח"ס "גם אני אודך", בני ברק:

הנוהגים לערוך הקפות או ריקודים במעמד הכנסת ספר תורה, הנה מעיקר הדין צריך לעמוד מפני כבוד התורה. (וכמו שנפסק בשו"ע יור"ד (סימן רפ"ב סעיף ב'), שהרואה ספר תורה כשהוא מהלך, חייב לעמוד לפניו, עד שיעמוד זה שמוליכו, ויגיענו למקומו, או עד שיתכסה מעיניהם)

א) ומצינו כמה לימודי זכות למקלים לישב.

1) בין הקפה להקפה בשעת שהספר תורה עומד במקום אחד, יש אומרים שמותר לישב מעיקר הדין, דהרי מבואר בשו"ע שם, דהא דצריך לעמוד הוא - עד שהספר תורה יגיע למקומו, ואם כן יש לומר שבין הקפה להקפה, כשמחזיקין הספר תורה, נחשב כמו שהגיע הספר תורה למקומו. (ערוך השלחן, שם, סעיף ה')

2) יש מקילין לישב כשרוקדים סביב הספר תורה, שהאנשים הרוקדים נעשים מחיצה בין הספר תורה לאנשים היושבים מחוץ לעיגול, כמו שמבואר בגמרא (עירובין דף מ"ד ע"ב, ובשו"ע או"ח סימן שס"ב סעיף ה') שמחיצת אנשים הוי מחיצה, ואף שאין עושים מחיצה המתרת בשבת, הכא האנשים הרוקדים אין מטרתם בשביל מחיצה, ובכהאי גוונא ליכא איסור. (שו"ת תשובות והנהגות, ח"ב סימן שי"ט, וכ"כ בשו"ת פרי אליהו ח"ג סימן כ"ד, להתיר משום מחיצה, ע"ש, וכ"כ בספר נטעי גבריאל, על חג הסוכות, פרק צ"ה הערה ג', שיש לצדד שאנשים העומדים זה אצל זה במרחק של פחות מג' טפחים, חשובים כמחיצה, ואפילו כשהם מהלכים, ובתנאי שלא יודעים שמשמשים מחיצה, וע"ע בא"א סימן קל"ה שכתב היתר מחיצת אנשים לענין טלטול ס"ת)

3) יש אומרים שלא מצינו חיוב עמידה בלא שיעור זמן, ודי בפעם הראשונה לעמוד כשמסובבים עם הספר תורה, ואפילו אם נימא שצריך לעמוד, אולם באדם חלוש יש לומר שמצוותו כפי כוחו, ולא יותר, ויש להקל באדם חלוש שעמד כפי כוחו עד

שנחלש, שאין צריך יותר לעמוד, ויצא כבר מצות כיבוד ספר תורה. (שו"ת תשובות והנהגות שם)

4) לעמוד בפני ספר תורה, לומדים מק"ו שצריך לעמוד מפני לומדיה, (קידושין דף ל"ג ע"ב), ולענין לעמוד מפני רבו, מצינו שאין תלמיד חכם רשאי לעמוד מפני רבו אלא שחרית וערבית, (שם), ואם כן יש לומר שגם לספר תורה כיון שעמד פעם אחת כשהוציאו הספרי תורה לריקודים או הקפות, סגי. (כן ראיתי לפני כמה שנים באיזה ספר שתירץ כן, ולא זכור לי כעת שם הספר)

5) יש לומר דדוקא במוליך הספר תורה להגיע לאיזה מקום מיוחד, צריך לעמוד עד שיגיע למקומו, משא"כ אם מוליך הספר תורה ומסתובב עמו סחור סחור, ואינו מתרחק ממקומו, הו"ל כספר תורה עומד, ומותר לציבור לשבת. (שו"ת בצל החכמה, ח"ה סימן קל"ט, יעע"ש)

6) יש לומר שכל הטעם שצריך לעמוד מפני ספר תורה, מפני שצריך להראות שכבוד התורה חשוב מאד בעיניו, אולם מי שמשתתף בריקודים או בהקפות, ונשאר הרבה זמן בבית המדרש,כשרוקדים עם הספר תורה, אין לך כבוד התורה יותר מזה, ולכן פטור מלעמוד מפני הספר תורה, שהרי כל העניין הוא להראות כבוד התורה בעמידה, וכאן מראה כבוד התורה בעצם נוכחותו בבית המדרש בשעת הריקודים וההקפות. ודו"ק. (כנלענ"ד)

ב) והיו מי שהקפידו שלא לישב בכלל בעת שהספר תורה בעמידה, (שלחן הטהור סימן קמ"ח סעיף ב', אורחות רבינו, ח"ב עמוד ש"ח), וכן יש אנשי מעשה שנוהגים כן. (קונטרס חוקים להורותם, אלול תשע"ב, עמוד קל"א, הערה שכ"ב, וע"ע בשו"ת מהר"ם שיק או"ח סימן ס"ה שכתב שתליא במחלוקת הראשונים אם רשאי לישב כשאוחזין ס"ת כשהוא עומד)

ג) בשעת הוצאת הספר תורה מארון הקודש, וכן אחר כך בשעת הכנסת הספר תורה למקומו, בוודאי שצריך לעמוד. (שו"ת בצל החכמה ח"ה סימן קל"ט, אות ג', קונטרס חוקים להורותם, אלול תשע"ב, עמוד קל"א)

ומדוע 12 שורות בגט?

כותב לי ידידי הטוב ש.מ. החפץ בעילום שמו חידוש מבריק:

התוספות הראשון במסכת גיטין מסביר שנוהגים לכתוב יב' שורות בגט משני טעמים:

א. בגלל שגט בגימטריה עולה יב'.

ב. בגלל יב' השורות המפרידות בין החומשים בספר התורה.

אני חשבתי על הסבר נוסף: ב"תורה שלמה" מביא הרב מנחם מנדל כשר זצ"ל מדרש על הפסוק (בראשית ב/יח, בהערה רמח') "לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו", ("פרקא דרבינו הקדוש") האומר, כי:

"שתים עשרה מידות טובות יש בעולם. כל שאין לו אשת טובת מעשים - נמנע מכולם".

(המידות הן: שמחה, ברכה, טובה, תורה, חומה, שלום, עזר, כפרה, חיים, רצון, עושר, עטרה). הרב כשר מביא גם את דברי "זהר חדש" לפרשת "חקת" האומר: "כל השרוי בלא אשה אתמנעו מניה תריסר מתנה עלאין". אשר על כן, היות שהאדם אחרי שהתגרש נמנעים ממנו יב' המידות הטובות / המתנות הנ"ל, לכן מובן מדוע בגט יש יב' שורות!!!

מספר האותיות שבתורה

מצאתי שכתוב, שרבינו סעדיה בן יוסף בכור שור, אחד מבעלי התוספות ז"ל, מנה את כל האותיות שבתורה, ולפי חשבונו עולה מניין האותיות שבתורה על סדר הא"ב זה:

א - מ"ב אלף שע"ז, ב - ל"ח אלף רי"ח, ג - כ"ט אלף תקל"ז, ד - ל"ב אלף תק"ל, ה - מ"ז אלף תשנ"ד, ו - ע"ו אלף תתקכ"ב, ז - כ"ב אלף תתס"ז, ח - כ"ג אלף תמ"ז, ט - י"א אלף נ"ב, י - ס"ו אלף ת"ך, כ - ל"ז אלף רע"ב, ך - יו"ד אלף תתקפ"א, ל - מ"א אלף תקי"ז, מ - נ"ב אלף תנ"ה, ם - כ"ד אלף תתקע"ג, נ - ל"ב אלף תתקע"ז, ן - ח' אלף תשי"ט, ס - י"ג אלף תק"פ, ע - כ' אלף קע"ה, פ - כ' אלף תש"נ, ף - א' אלף תתקע"ה, צ - ט"ז אלף תתק"נ, ץ - ד' אלף תתק"נ, ק - כ"ב אלף תתקע"ב, ר - כ"ב אלף קמ"ז, ש - ל"ב אלף קמ"ח, ת - ל"ו אלף ק"מ.

(תפארת אבות - בנימין פרידמן / אהל שלמה)

פחד מוות

סיפר רבנו יעקב כולי זצ"ל (מחבר "מעם לועז" על התורה), מעשה שאירע ברבנו הרמב"ם זצ"ל. כידוע היה הרמב"ם רופא למלך מצרים, שהוקירו על חכמתו ונישאו על כל השרים. נתקנא בו רופא נכרי ואמר למלך: "מה ייחודו של יהודי זה - אם רופא מומחה הוא, מוכן אני להתמודד עימו! אדרבה, אכין משקה ובו סם מוות. אם ישתהו וייוותר בחיים, אות הוא, שאין רופא גדול ממנו. אף אני מוכן לשתות כל משקה שירקח, ומוכן להוכיח שבכוחי להיוותר אחריו בחיים"...

שמע הרמב"ם והביע נכונותו לערוך את המבחן. כיון שכך, לא יכול היה המלך להביע התנגדות. למרות שחשש לחיי יועצו האהוב, שכן מי ישתה סם מוות ולא ימות! ביום המיועד שתה הרמב"ם משקה המרפד את בני המעיים ומונע בעד הסם מלהיספג, והורה לתלמידיו שלאחר שישתה יוליכוהו לביתו וישקוהו סם הקאה.

בא הרמב"ם לפני המלך, והרופא הנכרי הושיט לו את הסם. שתה ופניו האפירו. מיהרו תלמידיו להביאו לביתו, והשקוהו מן השיקוי שהכין. הקיא את המשקה הארסי, וקם בריא כאחד האדם. עתה בא תור הרמב"ם להשקות את הרופא סם מוות. החווירו פני הרופא, אך לא היתה בפניו ברירה. ידע כי סופו נחרץ.

אבל רבינו הרמב"ם לא הרג אדם מעודו, ואף לשונאיו היה נושא עוון ועובר על פשע. מה עשה, אמר למלך שברצונו לנסות את הסם על פושע שחייב ראשו למלכות. הנידון למוות הובא. נטל הרמב"ם את הצנצנת הפקוקה שהכין, לקח מטפחת וסתם את נחיריו, והורה למלך שיעשה אף הוא כן ויתרחק מן המקום, כי אידי השיקוי בעצמם עלולים להמית. שמע הרופא הנכרי ונסוג גם הוא אחור, וסתם את אפו באצבעותיו.

הורה הרמב"ם לנידון למוות שיפתח את הצנצנת וישתה את השיקוי, וימות מיתה קלה בלא כאבים.

פתח הלה את הצנצנת ונפל ארצה מת. חוורו פניו של הרופא הנכרי, וכל גופו החל מרתת. נטל הרמב"ם את הצנצנת מידיו של המת, הגישה אל המלך וביקש ממנו לשתות את תוכנה.

אמר לו המלך: "חוששני, שסם המוות שהשקה אותך חברך בילע עליך את דעתך! הכיצד מעז אתה להשקותני רעל?" חייך הרמב"ם ואמר: "אין מקום לחשוש. אמנם מת הפושע מריחו של השיקוי, ואם אתנהו לרופא ימות אף הוא, אבל לאדוני המלך ולי - לא יזיק ואף יועיל". "חידות לי דבריך", אמר המלך, "וכי שונים הם גופינו מגופם"?

"לא", ענה הרמב"ם, "אלא שבמשקה זה אין כל רעל. הוא צוף פרחים טעים ובריא. הנידון למוות לא מת, אלא בגלל פחדו, ואף את הרופא אוחז היה השבץ בגלל הפחד לבדו. אלא שחסתי עליו ולא השקיתיו. הסתפקתי בכך שראה את סופו של הפושע שמת מגודל פחדו.

כיוצא בכך, רווח בקרב יהודי לוב הסיפור על חבורת צעירים יושבי קרנות, ריקנים ומובטלים, שליהגו באישון לילה והתרברבו איש באזני רעהו. התפאר אחד מהם באומץ רוחו, ואמר, כי אין הוא יודע פחד מהו. אמרו לו: "הבה נבחן את אומץ רוחך. כלום יעמוד בך העוז ללכת אל בית הקברות באישון לילה, עת נשמות המתים משוטטות בין הקברים?" "ודאי", השיב בלא היסוס, "מוכן אני ללכת!" "הכיצד נדע שאמנם היית שם?" הקשו. נמנו וגמרו, שיקח איתו יתד, ויתקענה בצד מציבה פלונית. נפרד מהם והלך לבית הקברות. דומיית רפאים קידמה את פניו, לובן המציבות ניבט מבעד לרקע העלטה. אימץ את רוחו ופסע בשדירת הקברים, עד שהגיע למציבה. עתה עליו לתקוע את היתד בצידה. ליבו החסיר פעימה. לבוא לבית הקברות באישון לילה הוא עניין אחד, ולהפריע את דומיית הנצח בנקישות הפטיש ולתקוע יתד סמוך לנפטר - הוא עניין אחר. אך לסגת אינו יכול, שכן עליו להוכיח את עוז רוחו, ולו במחיר הקפדת המתים. תר בעיניו אחר אבן הולמת, הלם בה על היתד, וליבו הלם כהד... בחפזו ובפחדו לא הבחין, כי גלימתו פרושה על האדמה, והוא תוקע את היתד דרכה. סיים לתקוע את היתד, ושמע רשרוש, לחישה. אולי הייתה זו חיית בר, אולי נשמה תועה. קם מבוהל ופתח בריצה, אך אבוי, גלימתו מושכתו אחור, מישהו אוחז בו, המתים נוקמים בו!

בבוקר מצאוהו בלא רוח חיים, למרגלות המציבה והיתד...

(הרב חנניה צ'ולק, יו"ר עזר מציון)

התיתכן הדרת נשים?

באחרונה רבו הפריצות והגניבות בקיבוץ הרדוף. (קיבוץ הרדוף הוקם בשנת 1982 באזור נחל ציפורי בגליל התחתון בתחום המועצה האזורית עמק יזרעאל). והגברים שבקיבוץ נקראו להתנדב כדי לבלום את התופעה.

הנה מה שפורסם על לוח המודעות האינטרנטי:

"היערכות מיוחדת נגד גניבות ופריצות (תגובות 0)

שלום רב לכולם,

בשבוע האחרון ספגנו ביישוב פריצות מרובות:

- 4 פריצות למכוניות
- 2 גניבות של אופניים יקרים
- ואתמול - פריצה לסטודיו של סמינר "דרך האומנות" וגניבת כלים בשווי רב.

כבר בימים האחרונים תגברנו את השמירה, הן בעזרת מתנדבים בודדים והן בעזרת המשטרה.

אתמול שאול כינס ישיבת חירום כדי לגבש דרך פעולה שמטרתה לעצור את גל הגניבות כדי שלא ייפגעו עוד תושבים ולהשבת תחושת הביטחון. עלינו למצוא את הדרך הטובה ביותר כדי להשיג מטרה זו לאלתר.

החלטנו על תגבור השמירה בשני חברים מתנדבים (בין השעות 2:00 ל-6:00) פירוש הדבר, שאנו מבקשים מכל הגברים מעל גיל 16 להירשם לשמירה אחת של שעתיים בערך אחת לחודש. ככל שירבה מספר המתנדבים יקטן מספר התורנויות. אנא הזדרזו להירשם כדי להבטיח את שלום היישוב ותושביו באופן מיידי."

עד כאן לשון ההודעה. רק גברים, הדרת נשים מוחלטת ועוד בישוב קטן ממדים בהיקפו. הייתכן? או שמא ניתן ללמוד מכאן על תחושות בריאות של ישוב נורמאלי שצבא ובטחון הם מחוץ לתחום לנשים.

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

נשמח לקבל תגובות
והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין
עיצוב גרפי
אימייל. gilwein26@012.net.il